

OLIMPIJA, VAŠINGTONAS
1990 METŲ GEGUŽĖ–GRUODIS

Taip labai tave myliu, kad man net bloga.

Iš dainos „Aneurysm“, 1990 metai

Išmetęs Chadą, Kurtas tą pačią savaitę išsiskyrė su Tracy. Tai irgi buvo šioks toks atleidimas ir su visais tokiais atsisveikinimais jis tvarkėsi prastai. Kurtas Tracy pareiškė, kad jie neturėtų kartu gyventi. Vis dėlto tai sakydamas jis neturėjo nei pinigų, nei – per savo letargiškumą – gebėjimo išsikraustyti. O kadangi visus savo pinigus Tracy išleido jų sąskaitoms apmokėti, ji irgi negalėjo sau leisti išsikraustyti. Jie ir toliau dalijosi butu, kol liepą mergina Takomoje susirado naują gyvenamąją vietą. Tuos tris mėnesius jie pragyveno skirtinguose pasauliuose – toje pačioje erdvėje, bet emociškai nuo vienas kito nutolę mylių mylias.

Jo pasaulis buvo išdavysčių pasauliu, nes pranešęs Tracy apie savo neištikimybę Teksase jis nepasirūpino jai papasakoti apie didesnę išdavystę – kad pamilo kitą moterį. Naujuoju jo troškimų objektu tapo dvidešimtmetė Olimpijoje gyvenusi muzikantė Tobi Vail. Kurtas Tobi pažinojo dvejus metus, bet iki 1990 metų pradžios neturėjo progų praleisti su ja visą vakarą. Kitą dieną Dylanui jis pasisakė sutikęs pirmą moterį, šalia kurios taip nervinosi, kad apsigėmė. Šią patirtį jis aprašė dainoje „Aneurysm“ su žodžiais: „Taip labai tave myliu, kad man net bloga.“ Nors trejais metais jaunesnė, ji buvo labiau išsilavinusi už Kurtą, ir jis valandų valandas klausydavosi, kaip Tobi ir jos draugė Kathleen Hanna plepa apie moterų diskriminaciją ir planus įkurti grupę pavadinimu „Bikini Kill“. Tobi leido nuosavą fanziną ir jo puslapiuose apraši-

nėdama 1990 metų pankiško feminizmo modelį nukalė frazę „maišto mergina“. Visų pirma ji buvo būgnininkė, bet mokėjo groti ir gitara. Tobi turėjo didžiulę pankroko įrašų kolekciją ir, Kurto nuomone, buvo moteriškoji jo kopija. „Tiesiog niekuomet nebuvo sutikęs merginos, tiek žinančios apie muziką“, – prisiminė Slimas Moonas.

Vis dėlto, nors abudu domėjosi muzika, Kurtas susižavėjo moterimi, kuri niekuomet nebūtų galėjusi jo pamilti taip, kaip mylėjo Tracy, ir dar svarbiau – kuriai niekuomet jo nereikės. Tobi į santykius žiūrėjo atsainiau nei Kurtas; ji neieškojo vyro ir neketino motiniškai aplink jį šokinėti. „Tobi vaikinai buvo kaip madingi aksesuarai“, – pastebėjo Alice Wheeler. Kurtas ieškojo tokio šeimyniško artumo, kokio jam stigo nuo pat ankstyvos vaikystės, bet Tobi jo trokštamus tradicinius santykius atmetė kaip seksistinius.

Net žodis „mergina“ Olimpijos pankroko bendruomenėje, kur retas kuris narys prisipažindavo turįs porą, reiškė ką kita. Vyravo nuomone, kad elgtis taip, lyg palaikytum pastovius santykius, reiškė priimti tradicinius elgsenos modelius visuomenės, nuo kurios visi į Olimpiją ir subėgo. „Olimpijoje niekas nesusitikinėdavo“, – pareiškė Dylanas. Pagal šias normas Kurto santykiai su Tracy buvo visiškai tradiciniai. Jo sąjunga su Tobi tokiems stereotipiniams vaidmenims nepaklūs.

Santykiai užsimezgė paslapčia – pirmą kartą permiegojęs su Tobi, Kurtas vis dar gyveno su Tracy. Bet net Tracy išsikrausčius jų ryšys, regis, nepažengė toliau pokalbių kavinėse ir vienos kitos sekso nakties. Kurtas visą laiką liguistai apie ją galvodavo ir retai išeidavo iš buto bijodamas, kad Tobi gali paskambinti. Skambindavo ji retai. Jų santykius paprastai sudarė lankymasis koncertuose, darbas prie fanzino ar pokalbiai apie politiką. Jos nuomones Kurtas pradėjo interpretuoti savaip ir tai įkvėpė jį sudarinėti dalykų, kuriais tiki, ir įrašų, kuriuos turėtų perklausyti, sąrašus. Vieną šūkį Kurtas kartojo labai dažnai: „Pankrokas yra laisvė.“ Jis pradėjo kategoriškai tai dėstyti kiekviename interviu, nors niekuomet nepaaiškino, nuo ko stengėsi išsivaduoti. Šis šūkis virto mantra, skirta spręsti visiems gyvenimo prieštaravimams. Tobi manė, kad jis skamba puikiai.

Vis dėlto, nors Kurtas su Tobi intelektualiai buvo tarsi susilieję, daug kas Olimpijoje nežinojo, kad jie pora. „Visą jų susitikinėjimo laiką, – pasakė Slimas, – aš negalėjau suprasti, ar jie susitikinėja oficialiai. Galbūt jo išsiskyrimas su Tracy jai buvo kažkuo nepatogus, nes įstūmė Tobi į keblią padėtį. Nemanau, kad ji tikrai ketino ilgai su juo būti.“ Kurtas sužinojo, kad Tobi alergiška katėms, taigi į jo gyvulių ūkį paprastai kojos kelti negalėjo. Be to, dabar ten buvo purvina: Tracy išėjęs visas butas ėmė panėšėti į šiukšlių krūvą – viena ant kitos sukrautos neplautos lėkštės, ant grindų išsidraikę nešvarūs drabužiai, ir visa tai savo pamišusiomis išluptomis akimis stebinčios suluošintos Kurto lėlės.

Po metų Kurtas pasiskųs, kad feministės jam atrodo grėsmingos. Bet pradėjusiam miegoti su Tobi jam priimti „maišto merginų“ feminizmą buvo lengviau ir jis greitai pasinėrė į jį kaip į atrastą naują tikėjimą. Cicciolino pornografiją skaitęs žmogus dabar vartojo tokius žodžius kaip „neapykanta moterims“ ir kalbėjo apie priespaudos politiką. Savo dienoraštyje Kurtas pacitavo Tobi ir surašė dvi roko taisykles: „1. išmokti *negroti* savo instrumentu; 2. neskaudinti merginų šokant (ar bet kuriuo kitu metu).“ „Išmokti *negroti*“ buvo vienas iš daugelio Calvinio Johnsono mokymų, kad muzikalumas visuomet užima antrą vietą po jausmų.

Kurtas Tobi pirmą kartą sutiko grojančią „Go Team“, Olimpijos grupėje, kurios pagrindinis asmuo buvo Calvinas. Bet tuomet kone visa muzikinės Olimpijos scenos dalis sukosi apie Calviną. Trumpais, berniukiškai apkirptais plaukais ir polinkiu vilkėti baltus trumparankovius marškinėlius Johnsonas atrodė panašus į neklusnų laivyno rekrutą. Bet, kalbai pasisukus apie pankroką, jis, nors taip neatrodė, elgėsi kaip diktatorius ir strategijomis laviravo taip, kaip ką tik karūnuotas despotas kuria konstituciją. Jis vadovavo „Beat Happening“, buvo „K Records“ bendrasavininkiu, vedė „KAOS“ radijo stoties laidas ir propagavo vietinius roko koncertus. Pasisakė už mažai technologišką, *indie* roko etiką ir Olimpiją valdė taip, kaip Buzzas Osborne’as vadovavo Greis Harbore. „Calvinas buvo labai nerokeriškas, – prisiminė Johnas Goodmansonas. – Juokas tas, kad jei grupėje turėjote bosą gitaristą, ne-

galėjote priklausyti „K“. Calvinio sekėjai net turėjo savo vardą – „kalvinistai“. Tobi buvo ne tik „kalvinistė“, bet ir buvusi Johnsono mergina.

Kiekviename žingsnyje su Tobi Kurto savigarbai kildavo vis naujų iššūkių. Jam ir taip sunku buvo pritapti prie kosmopolitiško Sietlo muzikos pasaulio, net mažytėje Olimpijoje jis jautėsi lyg kokioje televizijos žaidimo „Rizika!“^{*} pankroko versijoje – vienas netikslus atsakymas, ir jis bus nutrenktas atgal į Aberdyną. Vaikas, užaugęs su Sammy'o Hagaro marškinėliais, pamatė, kad, norėdamas apsaugoti savo tikrąją praeitį, turi nuolat slėptis po Kurdo asmenybe. Vieną retą atsivėrimo valandą tai jis pripažino dienoraštyje: „Viskas, ką darau, yra pernelyg apgalvotas ir neurasteniskas bandymas įrodyti kitiems, kad esu bent jau protingesnis ir kietesnis, nei jie mano.“ 1990 metais per spaudos konferenciją paprašytas pasakyti, kas jam daro įtaką, jis išvardijo visai kitokį muzikos sąrašą nei prieš metus. Cobainas suvokė elitaristinio pankroko pasaulio taisyklę: kuo nepopuliarenes ir menkiau žinomos grupės vardą ištarsi, tuo didesnę įspūdį padarysi. Draugai vis labiau ėmė matyti jo asmenybės pasidalijimą: būdamas šalia Tobi Kurtas galėdavo kritikuoti grupę, kurią tą pat dieną buvo gynęs.

Tą vasarą ir Kristas, ir Kurtas skrupulingai daugino „Smart Studios“ padarytų įrašų kasetes, bet pinigų joms siuntinėti „Touch and Go“ nešvaistė. Kasetes jie išsiuntė „Columbia Records“ ir „Warner Brothers“. Po visų bėdų su „Sub Pop“ Kurtas ir Kristas nutarė pasirašyti sutartį su viena iš didžiųjų įrašų kompanijų bent jau tam, kad jų įrašai būtų padoriai platinami. Tobi tai prilygo atsimetimui. Kurtas paskelbė, kad jos grupė niekuomet nepriklausys didelei įrašų kompanijai. Paveiktas jos nusistatymo, jis savo siekius priklausyti tokiai įrašų kompanijai sušvelnino ir interviu ėmusiems žurnalistams pasakė, kad „Nirvana“ pasirašys sutartį su viena didžiųjų kompanijų, tada išgrynins avanso čekį, išsiskirstys, o paskui išleis albumą su „K“. Tai buvo didinga fantazija ir, kaip daugelis kitų, liko tik jo galvoje, nes Kurtas net neketino elgtis taip kvailai, kad šlovę ir turtus matytų kaip savo ausis.

* „Jeopardy!“

Kurį laiką „Nirvana“ buvo įdarbinusi Tam Orhmund, paskui ėmė tvarkytis savarankiškai, vietoj užsakyimų agento pasitelkė Michelle Vlasimsky. Daugumą finansinių reikalų tvarkė Kristas. Pasak jo paties, „buvau vienintelis vidurinę baigęs „Nirvana“ narys“. 1990 metų gegužę „Sub Pop“ nusiuntė grupei naują siūlomą kontraktą – jis buvo 30 puslapių ir kompanijai suteikė daug nedviprasmiškų teisių. Kurtas žinojo: šio dokumento pasirašyti nenori. Jis ir Kristas pagalbos nusprendė kreiptis į Susan Silver, gerbiamą „Soundgarden“ vadybininkę. Užmetusi akį į kontraktą, ji pasakė, kad jiems reikia teisininko.

Silver nustebino tai, kaip tvirtai jie buvo apsisprendę nebepriklausyti „Sub Pop“. Jie skundėsi, kad „Bleach“ visai nebuvo reklamuojamas, kompanija niekuomet jiems nepateikė ataskaitos, kiek albumo kopijų buvo parduota. Nors grupė vis dar neturėjo būgnininko, Kurtas pareiškė norįs stambaus kontrakto su galinga įrašų kompanija, kurią paremtų didelė korporacija. Toks pareiškimas Calvino teisme, visiškai priešingas daugumai Sietlo grupių, buvo pakankamas pagrindas būti viešai pakartam. Tai prieštaravo ir paties Kurto kalbai vos prieš tris savaites vykusioje spaudos konferencijoje. Balandžio 27 dieną į radijo stoties „WOZQ“ klausimą, ar grupė svarstanti galimybę priklausyti kuriai iš didžiųjų kompanijų, jis atsakė: „Visiškai nesidomime didžiosiomis kompanijomis. Mums patiktų, jei mūsų įrašai būtų geriau platinami, bet visa kita, kas vyksta didžiosiose kompanijose, tiesiog šlamštas.“

Tačiau po interviu išsiskyres su Tracy Kurtas liko be labdarės ir jau sakė norįs „milijoninio sandorio“, tik galbūt dėl Tobi įtakos skelbė, kad net jei „Nirvana“ gautų savo didžiulį sandorį, jie vis dar į koncertinius „turus važinėtų autobusiuku“. Kurtas buvo girdėjęs apie vieną iš solidžiausių muzikos industrijos teisininkų Peterį Paterno ir paklausė Susan, ar ji negalėtų jų užtarti. „Rytoj keliauju į Los Andželą, – pasakė ji. – Jei atvažiuotumėte, kol ten būsiu, nusivesiu su juo susitikti.“ Kristas pažadėjo: „Išvažiuosime šiandien ir pasimatysime po poros dienų.“

Po dviejų dienų jie susitiko su Silver Los Andžele. Susan supažindino juos su plačiai žinomu agentu Donu Mulleriu, kai Paterno negalėjo savo dienotvarkėje rasti laiko susitikti, ji suvedė juos su teisininku

Alanu Mintzu. Jam vyrukai pasirodė „naivūs, bet ambicingi“. Mintzo sritis buvo naujos grupės, bet jis pamatė, kad net tarp pradedančių atlikėjų „jie neabejotinai buvo iš pačių nevalyviausių, kada nors įžengusių pro duris“. „Sub Pop“ taip pat bendravo su teisininkais ir stengėsi augantį gerą „Nirvana“ vardą panaudoti galingesnės kompanijos investicijoms pritraukti. Mintzas tai paminėjo grupei ir užsiminė, kad dėl to jie galėtų priversti „Sub Pop“ įrašus platinti pagal jų norus. Kurtas pasviro į priekį ir ryžtingai paprašė: „Ištraukit mane iš šitos kompanijos!“ Kurtas paskelbė norįs parduoti daugybę įrašų. Jų kasetė Mintzui padarė įspūdį, tad jis tą dieną pradėjo ieškoti sutarties.

Tai nebuvo sudėtinga. Net 1990 metų viduryje „Nirvana“, energingos gyvai grojančios grupės, reputacija ir „Bleach“ pasisėkimas koledžų radijo stotyse jau buvo atkreipę atlikėjų paieškos agentų – darbuotojų, kuriuos kompanijos samdė sutartims su naujomis grupėmis sudaryti – dėmesį. Pirmasis jais susidomėjo „MCA“ dirbęs Bretas Hartmanas. Jis 1990 metų pradžioje apie kontraktą kalbėjosi su Ponemanu ir Pavittu. Supratęs, kad apie jo susidomėjimą grupei pranešta nebuvo, Bretas susirado Kurto namų telefono numerį ir paliko žinučių atsakiklyje.

Grįžę iš Los Andželo į Sietlą liepos 11 dieną Kristas ir Kurtas patraukė atgal į studiją įrašinėti singlo „Sliver“. Jis turėjo būti išleistas prieš kitą jų turą po Jungtinę Karalystę. Įrašui jie nususamdė „Mudhoney“ būgnininką Daną Petersą, bet ir toliau rengė kitų būgnininkų perklausas. Ši sesija taps greičiausia jų įrašų sesija ir įvyks per grupės „Tad“ albumo įrašų pietų pertrauką. Tai buvo dar vienas Kurto kūrinys, kurio pavadinimas neturėjo jokių sąsajų su žodžiais, tačiau šįsyk pavadinimas buvo vienintelė dainos silpnybė: pats kūrinys buvo tiesmukas kūrybinis proveržis. Dainos temą Kurtui įkvėpė jo paties šeima – tai, ką jis pažinojo geriausiai. Visai kaip Richardas Pryoris, kuris savo karjeroje sunkiai skynėsi kelią, kol pradėjo pasakoti sąmojus apie savo vaikystę kekšyne, Kurtas galiausiai atrado savo unikalią išraišką rašydamas apie šeimą. Rašytojo dovaną jis aptiko beveik atsitiktinai.

„Sliver“ pasakoja apie seneliams atvežtą berniuką. Jis nenori, kad tėvai skirtųsi. Maldauja senelės parvežti jį namo, bet veltui. Vakarienei

valgo bulvių košę. Turi bėdų virškindamas mėsą. Važinėjasi dviračiu, bet tik susimuša pirštą. Bando žiūrėti televizorių, bet užmiega. Nepadailintas priedainis skelbia: „Senele, parvežk mane namo / Aš noriu būti vienas.“ Daina baigiasi berniukui atsibudus motinos glėbyje. „Ši tikriausiai tiesmukiausia mūsų kada nors įrašyta daina“, – pasakė Kurtas „Melody Maker“. Tai buvo ir viena iš pirmųjų dainų, kurioje „Nirvana“ panaudojo kontrastingą dinamiką, vėliau tapsiančią grupės ženklu: posmai ramūs ir lėti, tik priedainis trenkia kaip griausminga muzikos siena. Po šio įrašo Kurtas buvo kamantinėjamas apie dainos prasmę: jam užteko įžūlumo pareikšti, kad ji nėra autobiografinė. Bet niekas, juo labiau Kurtą pažinoję žmonės tuo netikėjo: „Ji apie mažą berniuką, norintį gyventi namie su Mama, o ne su seneliais“, – paaiškino jo sesuo Kim.

Rugpjūtį „Nirvana“ patraukė į trumpą koncertinį turą po Vakarų pakrantę apšildyti „Sonic Youth“. Šiame ture būgnininko pareigas laikinai ėjo Dale’as Croveris. Kurtui tai buvo galimybė susipažinti su „Sonic Youth“ muzikantais Thurstonu Moore’u ir Kim Gordon, kuriems, jo nuomone, tik per plauką trūko iki karališkųjų asmenų. Pamačiusio, kad su juo elgiasi kaip su sau lygiu, Kurto savigarba išaugo. Abi grupės iškart susidraugavo, Moore’as ir Gordon davė jiems su verslu susijusių patarimų ir pasiūlė grupei apsvarstyti galimybę prisidėti prie jų reikalus tvarkančios kompanijos „Gold Mountain“.

Jiems tikrai reikėjo pagalbos. Nors per turą ir gavo daug garbės, bet pinigų – mažai. Paskui „Sonic Youth“ jie sekė savo mažuoju „Dodge“ autobusiuku ir atrodė panašesni į žvaigždžių užkerėtus gerbėjus nei į pačias žvaigždes. Per koncertą Los Andžele „MCA“ Bretas Hartmanas ir jo bosas Paulas Atkinsonas po grupės pasirodymo nuėjo į užkulisius jų aplankyti ir pamatė, kaip Kristas ir Kurtas patys pakuojasi savo įrangą: jie buvo pernelyg neturtingi, kad galėtų sau leisti turėti ir vežiotis pagalbinių darbininkų. Atkinsonas pakvietė juos apsilankyti „MCA“, bet Kristas pasakė, kad jiems reikia važiuoti: jis turįs spėti į darbą. Pokalbis baigėsi, kai Kristas pasiskubino pardavinėti marškinėlių – kad galėtų išvažiuoti, jiems reikėjo pinigų degalams.

Turui pasiekus Šiaurės Vakarų, susidomėjimas vietos berniukais buvo daug didesnis nei „Sonic Youth“. Portlande ir Sietle jie buvo beįsiplieskiančios žvaigždės: po kiekvieno koncerto liaupses jiems giedojo vis daugiau gerbėjų. Vis dėlto atrodė, kad gaunamas dėmesys Kurto asmenybės nekeičia, pasakojo Sally Barry, per šį koncertinį turą pirmos grojusios grupės narė. „Jis buvo pirmasis, kurį pamačiau impulsyviai puolantį į minią su gitara, – prisiminė ji. – Kiti žmonės, matėsi, galvojo. O Kurtas taip elgdavosi galvotrūkčiais ir nuoširdžiai.“ Beveik kiekvienas koncertas baigdavosi Kurto šouliu į publiką ar publikos šouliu ant jo. Per šį turą savo būgnininką Kurtas paliko ramybėje, nes Croveris paskelbė: jei Kurtas apgadins jo būgnus, uždaužys jį kone mirtinai.

Croveris turėjo grįžti į „Melvins“, taigi „Nirvana“ nusisamdė būgnininką Daną Petersą ir pradėjo planuoti turą po Jungtinę Karalystę. Bet Petersui mušant būgnus rugsėjo 22 dienos koncerte tarp klausytojų jau stovėjo dar vienas Kurto ir Kristo perklausai atsiskraidintas kandidatas į jo vietą. Tas gerai sugrotas Peterso koncertas buvo vienintelis jo pasirodymas drauge su „Nirvana“.

Naujasis būgnininkas buvo 21 metų Dave'as Grohlas. Iš Virdžinijos kilęs Grohlas prieš tai buvo grojęs grupėse „Scream“ ir „Dain Bramage“. Kurtui sužavėti veikiausiai užteko vietomis sukeistų pavadinimo raidžių, nes tai bent jau rodė, kad jo ir Grohlo humoro jausmas sutampa. Grohlą su „Nirvana“ suvedė vėl auklėtojo vaidmenį prisiėmęs Buzzas – tai, matyt, buvo didžiausia jo dovana. Pradėję repetuoti su Grohlu, Kurtas ir Kristas iškart suprato – jie gavo paskutinį savo būgnininką.

Vos po dvidešimties dienų Grohlas pirmą savo koncertą su „Nirvana“ grojo vargiai mokėdamas dainų pavadinimus ir dar mažiau – būgnų partijas. Bet su Grohlu tai visai nebuvo svarbu. Kaip pamatė Kristas ir Kurtas, atsisėdęs prie būgnų jis sulaukėdavo. Anksčiau Kurtas turėjo vargų dėl būgnininkų – buvo perfekcionistas, nes pats daug laiko praleido grodamas būgnais. Per daugumą garso patikrinimų Kurtas sėsdavo prie būgnų ir keletą dainų išmušdavo tiesiog smagumo dėlei. Bet Grohlas buvo toks būgnininkas, kad Kurtas jautėsi laimingas pasiėmęs gitarą.

Pirmu Grohlo koncertu tapo pasirodymas Olimpijos „North Shore Surf Club“. Šią naktį iš visų kitų „Nirvana“ istorijoje išskyrė pati siaubingiausia techninė netvarka. Dėl gedimo nuolat dingdavo elektra, ir grupė turėjo atjungti pusę savo stiprintuvų, kad išvengtų tolesnių srovės tiekimo sutrikimų. Vienintelis prieinamas šviesos šaltinis buvo klausytojų laikomi žibintuvėliai, dėl kurių pasirodymas atrodė nykiai kaip koks pigus filmas. Grohlas grojo mažyčiu būgnų komplektu ir pasirodė jam per stiprus – būgnus jis daužė taip smarkiai, kad sunaikino būgnelį.

Po savaitės grupė koncertavo Anglijoje reklamuodama singlą „Sliver“, pasirodžiusį – kaip paprastai – tik turui pasibaigus. Vis dėlto jie grojo šėlantiesiems klausytojams – tuo metu Anglijoje buvo garsesni nei Jungtinėse Valstijose. Londone Kurtas nuėjo pasiklausyti vienos iš mėgstamiausių savo grupių „Pixies“. Kitą dieną jis paskambino „Pixies“ vadybininkui Kenui Goesui ir pasiteiravo, ar jis negalėtų tapti „Nirvana“ vadybininku. Goesas apie Kurtą nežinojo, bet pasimatyti sutiko.

Jiems susitikus viešbučio vestibulyje, Goesas išgirdo, kad Kurtui įdomiau kalbėti apie „Pixies“, nei reklamuoti savo grupę. „Jis nebuvo paprastas gerbėjas, kaip tipeliai, kuriuos visuomet matome trinantis prie užkulisų durų, – prisiminė Goesas. – Tiesą sakant, jis buvo ne tiek gerbėjas, kiek grupės *mokinys*. Jis akivaizdžiai itin gerbė jų darbą. Neužsičiaupdamas apie tai tarškėjo.“ Jiems kalbantis sąmyšį sukėlė į viešbutį įžengęs pagrindinis „Pixies“ dainininkas Charlesas Thompsonas. Goesas pasiūlė supažindinti Kurtą su jo dievuku, bet tai išgirdęs Kurtas apmirė. „Nemanau, – pasakė Kurtas, žingteldamas atbulomis. – Aš, na, negaliu.“ Ištaręs šiuos žodžius Kurtas spruko, lyg nebūtų vertas netgi stovėti tokio talento akivaizdoje.

„Nirvana“ grupei sugrįžus iš Anglijos, Dave'as Grohlas, kuris tuo metu buvo apsistojęs pas Kristą ir Shelli, nusprendė persikraustyti į Kriaušių gatvės butą. Tą pačią savaitę „MCA“ atsiuntė Kurtui ir Kristui lėktuvo bilietus į Los Andželą, kad jie apsilankytų jų biuruose. Šioji

kompanija Kurtui ir Kristui nebuvo pirmą kartą – nuo paskutinės išties populiarios dainos išleidimo praėjo marios laiko, tad žmonės juokaudavo, kad jų pavadinimas reiškia „Muzikines Amerikos kapines“, bet atsisakyti nemokamų bilietų jie negalėjo. Kompanija juos apgyvendino „Sheraton Universal“ viešbutyje. Jiems atvykus, Bretas Hartmanas užsuko pasiteirauti, ar apgyvendinimas juos tenkina. Užėjęs jis išvydo atlapotą šaldytuviuką ir ant grindų tarp mažyčių alkoholio buteliukų kojas ištiesusius Kurtą su Kristu. „Kas atnešė visa tai į mūsų kambarį?“ – paklausė Kurtas. Nors grupė penkis kartus su koncertiniu turu buvo apvažiavusi Ameriką ir dukart – Europą, Kurtas dar niekuomet nebuvo matęs mini baro. Hartmanui paaiškinus, kad iš jo jis gali imti ką tik nori, o „MCA“ už viską sumokės, Kurtas metė į jį nepatiklų žvilgsnį. „Pasirodė, – prisiminė Hartmanas, – kad galbūt tie vyrukai nebuvo tokie prityrę, kokius maniau juos esant.“

Kas tas mini baras, jie nenučiuokė, bet kitą dieną lankydami „MCA“ suprato esą niekinami. Hartmanas ir Atkinsonas padalijo „Bleach“ kopijas kartu su pastabomis, raginančiomis darbuotojus sutikti vaikus šiltai ir maloniai. Vis dėlto vedžiojant grupę po pastatą atrodė, kad visi tūzai išėję priešpiečių. Reklamos skyriui vadovaujanti Angee Jenkins padrąsindama su jais kiek šnektelėjo, pašto skyriaus darbuotojai, vieni iš nedaugelio, perklausiusių „Bleach“, irgi tepersimetė keliais žodžiais. Apsilankymą vainikavo akimirka, kai vyrukai buvo įstumti į Richardo Palmese'o biurą. Jis spustelėjo jiems rankas ir sumurmėjo: „Tikrai puiku su jumis susipažinti, vyručiai. Man išties patinka jūsų muzika, bet po penkių minučių – susitikimas priešpiečių. Turėsiu atsiprašyti.“ Kurtas nebuvo tikras, su kuo susipažino, taigi jis pasisuko į Atkinsoną ir paklausė: „Kas tas vyrukas?“ „Tai „MCA“ prezidentas“, – surūgusiu veidu atsiliepė Atkinsonas. Taip „MCA“ prarado savo galimybę. Los Andžele Kurtas ir Kristas susitiko su „Sonic Youth“. Šie vėl bruko „Gold Mountain Management“: „Nirvana“ turėtų pasirašyti sutartį su jų įrašų kompanija

* *Music cemetery of America* – pirmosios žodžių raidės sutampa su kompanijos pavadinimu.

„DGC“, „Geffen Records“ dalimi, viena iš nedaugelio kompanijų, kurios iki tol dar nebuvo pareiškusios susidomėjimo.

Kurtui grįžus į Šiaurės Vakarų, Grohlas jau buvo atsikraustęs. Jo buvimas laikinai pataisė Kurtui nuotaiką. Gyvenimas vienuomoje Kurto dvasiai niekuomet nėjo į gera, o 1990 metų vasarą jis visiškai atsiskyrė nuo pasaulio. Išryškėjo visi skaudžią traumą išgyvenusio vaiko ženklai: Kurtas nustojo kalbėti – nebent kas nors į jį kreipdavosi – ir ištisas valandas nieko neveikdavo, tik glostinėdavo savo vos prasikalusią barzdėlę ir spoksodavo į vieną tašką. Su Tobi retai besimatė, o kai susitikdavo, regis, neįstengdavo santykių pakylėti aukščiau. Jis karčiai atsiliepė apie tai dienoraštyje: „Vienintelis skirtumas tarp „retsykiaais pasidulkinančių draugų“ ir „merginos su vaikinu“ yra tik oficialūs titulai.“

Grohliui atsikrausčius reikalai laikinai pasitaisė. Jis buvo tiek pat nerūpestingas, kiek Kurtas užsisklendęs. „Namai, – kaip prisiminė Nikki McClure, – virto berniukų šalimi. Dabar Kurtas visą laiką turėjo su kuo leisti laiką. Tai šiek tiek priminė vyro ir žmonos santykius.“ Kurtas nesugebėdavo pasilenkti ir paimiti ką nuo grindų, už jį paimdavo Grohlas. Jis skalbdavo ir drabužius. Retas būtų sugebėjęs tvarkyti tą butą, bet kelerius pastaruosius metus Grohlas buvo praleidęs kelyje. „Dave'ą autobusiuke užaugino vilkai“, – sakė Jennifer Finch. Jis išmokė Kurtą tatuiruoti adata ir juodu rašyti skirtu rašalu. Vis dėlto nusprendęs ranką paženklinti „K Records“ logotipu – raide „K“ su skydeliu – Kurtas vieną dieną su kitu draugu nuėjo į Olimpijos tatuiruočių saloną.

Tatuiruotė buvo dar vienas mėginimas padaryti išpūdį Tobi – ir Calvinui. Kiekvienam, negirdėjusiam apie „K Records“, Kurtas tatuiruotę aiškino savo meile „The Vaselines“. Keista: nors „K“ ir platinino „The Vaselines“ įrašus, kompanijai jie nepriklausė. „Kas žino, ką jis manė taip tatuiruodamasis, – pasakė Dylanas Carlsonas. – Turbūt „K“ platinami įrašai jam patiko labiau, nei jų leidžiami. Verčiau jis būtų išsitatuiravęs „K platinimas.“

Ant rankos įsirėžti „The Vaselines“ būtų buvusi geresnė mintis. Kurtas grupei liaupses giedojo nuo tada, kai į „Nirvana“ repertuarą įtraukė jų dainą „Molly's lips“. Kurtui jie rodėsi tobula grupė. Jie buvo

vaikiški saviveiklininkai, žinomi tik Jungtinėje Karalystėje ir nedidelio gerbėjų būrelio Jungtinėse Valstijose. Išgirdęs „The Vaselines“, Kurtas neilgai trukus, mėgindamas susidraugauti su grupės nariu Eugene’u Kelly’u, savo dienoraštyje pradėjo laiškų rašymo kampaniją ir prirašė galybę juodraščių. Visi laiškai buvo parašyti lyg plepant (vienaime Kurtas paminėjo savo „absurdišką miego grafiką: einu miegoti paryčiais ir sėkmingai išvengiu visų dienos šviesos žymių“). Kaip ir reikėjo tikėtis, jis baigdavo pagyra apie tai, kokie „The Vaselines“ nuostabūs: „Nesistengdamas pernelyg nejaukiai seiliotis turiu pasakyti, kad jūs su Frances dainos yra iš pačių gražiausių, kada nors parašytų.“

Grohlas turėjo panašų į Kurto muzikinį skonį, bet neturėjo jo manijos siekti legendų pritarimo. Jį daug labiau domino merginos, o jos domėjosi juo. Jis pradėjo susitikinėti su „Bikini Kill“ nare Kathleen Hanna. Kartu su Kurtu ir Tobi jie eidavo į dvigubus pasimatymus Olimpijoje – gerdavo alų ir sudarinėdavo reikšmingiausių pankroko įrašų sąrašus. Dauguma Dave’o ir Kurto pramogų buvo paaugliškos, bet šalia Kathleen ir Tobi visi elgdavosi „visuomeniškiau“. Tobi akimis, tokios aplinkybės suteikė Kurtui daugiau patrauklumo, nes trainiotis su kompanija rodėsi ne taip rimta, kaip susitikinėti dviese. „Tobi ir Kathleen tiesiog sakydavo: „Einam su „Nirvana“, – prisiminė kaimynas Ianas Dicksonas. Vieną padūkusio šėlsmo naktį Kurto bute Hanna ant miegamojo sienos išpurškė: „Kurtas atsiduoda paaugle.“ Omenyje ji turėjo paauglėms mergaitėms skirtą dezodorantą, taigi savo grafičiu tarsi suteikė potekstę: „Teen Spirit“ dezodorantu purškėsi Tobi, tad užrašu ant sienos Kathleen tyčiojosi iš jo miegojimo su ja, esą jis paženklintas jos kvapu.

Vis dėlto ir po vienos kitos užavimų nakties Kurtas jautėsi vienišas, nusivylęs – kelias naktis tarsi drovus Sirano praleido slapčiomis iš gatvės spoksodamas į Tobi langus. Pirmą kartą per daugelį metų karjera jam neatrodė teikianti daug vilčių, nors įrašų kompanijos vis skambino. Kad ir kaip būtų keista, po ilgų laukimo metų iš tikrųjų artėjant kontrakto pasirašymui Kurtą užplūdo nepasitikėjimas savimi. Jam trūko bendrumo, kurį jautė su Tracy, trūko jų draugystės. Praėjus kelioms savaitėms po Tracy išsikraustymo, Kurtas pagaliau jai prisipažino, kad

visą tą laiką miegojo su Tobi. Tracy įtūžo. „Jei melavai apie tai, meluosi apie viską“, – klykė ji. Dalis jo tuo tikėjo.

Jis kurį laiką svarstė pirkti namą Olimpijoje. Negavęs čekio su avansu, iš tikrųjų nieko nusipirkti negalėjo, bet jautėsi tiek tikras, kad išgaus stambų sandėrį, jog sumokėjo mokesčių ir įsigijo parduodamo turto sąrašą. Kartu su draugu, „Fitz of Depression“ nariu Mikey’u Nelsonu, jis važinėjosi dairydamosis į apgriuvusius komercinius pastatus ir planavo ten įsirengti įrašų studiją, o pats gyventi namo gale. „Atrodė, kad jį domino tik tie namai, kurie atrodė kaip įmonės, – pasakojo Nelsonas. – Jis nenorėjo gyventi įprastame name.“

Bet ši mintis ir visos kitos svajos apie ateitį išgaravo pirmą lapkričio savaitę, kai Tobi su juo išsiskyrė. Kurtas jautėsi priblokštas. Kai jį pranešė šią žinią, jis vos nusilaukė ant kojų. Anksčiau jo niekas nebuvo metęs – jis skaudžiai į tai reagavo. Su Tobi susitikinėjo kone pusmetį. Tai buvo atsainūs pasimatymai, atsainus seksas ir atsainus romanas, bet Kurtas visą tą laiką tikėjosi, kad tikras artumas visai čia pat. Jis grįžo prie seno įpročio atstūmimą paversti vidiniu dalyku ir vėl paniro į neapykantą sau. Tobi paliko jį ne todėl, kad buvo jauna; ji paliko jį todėl, įsivaizdavo jis, kad jis jos nenusipelnė. Tai jam kėlė tokį šleikštulį, kad po savaitės, padėdamas Slimui persikraustyti, jis turėjo sustabdyti automobilį ir išsivemti.

Po išsiskyrimo Kurtas suniuro labiau nei bet kada. Prirašė pilną sąsiuvinį sąmonės srauto pliūpsnių, didžioji jų dalis buvo kupini įtūžio ir kančios. Savo nevilgtį jis liejo rašymu, muzika ir menu, o skausmu rašė dainas. Kai kurios buvo pamišėliškos ir tūžmingos, bet jos simbolizavo kitą jo amato lygį, nes pyktis jau nebebuvo išreiškiamas klišėmis, jis tvoskė autentiškumu, kurio trūko ankstyvajai Kurto kūrybai. Šios naujos dainos buvo kupinos niršto, sąžinės graužimo, maldavimų ir visiškos nevilties. Per keturis mėnesius po išsiskyrimo Kurtas parašė pustuzinį įsimintiniausių savo dainų – visos jos apie Tobi Vail.

Pirmoji buvo „Aneurysm“, kurią parašė tikėdamasis merginą susigrąžinti. Bet greitai Kurtas neteko vilties ir dainas kūrė taip pat, kaip daugybė dainų autorių iki jo – išreikšti giliam skausmui. Vieną dainą

pavadino „Formula“, bet galiausiai pervadino „Drain you“. „Vienas vaikutis kitam pasakė: „Man pasisekė, kad tave sutikau“, – rašė jis, cituodamas jam išstartus Tobi žodžius. Priedainio žodžiai „Dabar aš turiu visiškai tave išsekinti“ – tuo pat metu buvo ir jos valdžios jam pripažinimas, ir kaltinimas.

Buvo ir kitų Tobi įkvėptų dainų – kartais sąsajos nebūdavo tokios aiškios, bet visas jas persekiojo Tobi šmėkla. „Lounge act“ apie Tobi“, – sakė Kristas. Viena dainos eilutė užsimena apie Kurto tatuiruotę: „Suimsiu save, nešiosiu skydą.“ Kita – apie jų santykius, susijusius labiau su mokymusi, o ne su meile: „Sudarėme sutartį mokytis iš bet ko, iš ko tik norėsime, be naujų taisyklių.“ Ankstesniuose, neįrašytuose „Lounge act“ žodžiuose Kurtas atviriau kreipėsi į buvusią meilužę: „Nekenčiu tavęs, nes tu labai į mane panaši.“ „Lithium“ Kurtas parašė prieš draugystę su Tobi, bet laikui bėgant žodžius pakeitė, ir galiausiai daina vaizdavo ją. Vėliau Kurtas Chrisui Morrisui iš „Musician“ prisipažino, kad į dainą įtraukė „kai kuriuos savo patyrimus: išsiskyrimą su mergina ir niekam tikusius santykius, mirtinos tuštumos pojūtį, kurį jaučia dainos herojus – vienvėdis ir liguistumo jausmą“.

Nors Kurtas niekuomet konkrečiai apie tai nekalbėjo, garsiausios jo dainos „Smells like teen spirit“ žodžiai „ji pernelyg panirusi į nuobodulį ir savimi pasitikinti“ negalėjo būti apie nieką kitą. Dainą „Teen spirit“ veikė daug kas – jo pyktis ant tėvų, nuobodulys, amžinas cinizmas – vis dėlto kelios pavienės eilutės alsuoja Tobi. Šią dainą parašė neilgai trukus po išsiskyrimo su ja. Pirmajame juodraštyje buvo eilutė, paskui jos neliko: „Kas bus atstumtųjų paauglių karalius ir karalienė?“ Vienu metu jo vaizduotėje atsakymas buvo Kurtas Cobainas ir Tobi Vail.

Išsiskyrimas jo dainoms tapo vaisingiausia tema. Jo rašiniai ir meno kūriniai atrodė nirtulingesni ir patologiškesni. Viename piešinyje paivaizduotas ateivis lėtai lupama oda, kitame moteris su kukluksklano gobtuvu kelia sijoną ir parodo vaginą, trečiame vaizduojamas vyras, nuduriantis moterį peniu, dar kitame vyras ir moteris lytiškai santykiauja virš užrašo „Žagink, žagink“. Tokių paveikslų jis pripiešė tuzinus, prirašė begales istorijų su tragiškais pabaigomis ir nerimą keliančiais vaizdiniais. Toliau pateikiamas rašinys toli gražu nėra išskirtinis:

dydžio, kokias purkšdavo ant Aberdyno sienų, „AŠ, AŠ, AŠ“ užpildomas kiekvienas puslapio colis, kol galiausiai pritrūksta vietos. Jis taip stipriai spaudė rašiklį, kad net pradūrė popierių. Slėpti šitų istorijų nė nebandė – jo dienoraščiai atversti mėtydavosi bute. Pradėjusi susitikinėti su Dave'u Grohlu, Jennifer Finch perskaitė keletą ant virtuvinio stalo paliktų rašinių ir atkreipė dėmesį į jo kančią. „Nerimavau dėl Kurto, – prisimindama pasakojo ji. – Jis buvo tiesiog nekontroliuojamas.“

Neapykanta, kurią jis jautė kitiems, buvo nedidelė, palyginti su aprašomu smurtu sau. Nuolat kartojosi savižudybės tema. Viename tulžingame rašinyje jis smulkiai nupasakojo, kaip galėtų pasiversti „Helen Keller prasidūręs ausis peiliu, o tada išsipjovęs gerklas“. Kurtas vis fantazuodavo apie rojų ir pragarą, kartu priimdavo dvasingumo kaip pomirtinio išsigelbėjimo idėją, bet taip pat dažnai iš visos širdies ją ir atmesdavo. „Jei norite žinoti, į ką panašus pomirtinis gyvenimas, – spėliojo jis, – tada užsidėkite parašiotą, pakilkite lėktuvu, į venas susistumkite daug herojės, ant viršaus iškart įkvėpkite azoto suboksido ir tada iššokite arba save padekite.“

Antrą 1990 metų lapkričio savaitę Kurto dienoraščiuose galvą pradėjo kelti naujas personažas – greitai šioji asmenybė prasiskverbs į beveik kiekvieną jo kūrinį, dainą ar istoriją. Jo vardą Kurtas tyčia užrašė su klaidomis ir taip suteikė šiai fikcijai savo gyvenimą. Kad ir kaip būtų keista, tai buvo moteriškoji persona, bet kadangi tą rudenį ji virto didžiausia jo meile – ir net, visai kaip Tobi, priversdavo jį vemti, – toks lyties pasirinkimas buvo šiek tiek teisingas. Jis ją pavadino „heroje“.

* Angliškai *heroin* – didvyrė, herojė, *heroin* – heroinas.